

1 Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg	2
1 Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2 Översikt av strategisammanhanget	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	6
2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer	7
3 Resultatredovisning	8
Sidas bidrag till förändring på strateginivå	8
3.1 Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	10
3.1.1 Mål 1: Stärkta demokratiska institutioner, ökad kapacitet och rättssäkerhet i den offentliga förvaltningen och ökat deltagande i politiska processer	10
3.1.2 Mål 2: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för mänskliga rättigheter med fokus på kvinnor, barn och urfolk	11
3.1.3 Mål 3: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för jämställdhet med särskilt fokus på att motverka könsrelaterat våld	12
3.2 Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer	13
3.2.1 Mål 1: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att hantera effekter av negativ miljöpåverkan och klimatförändringar	13
3.2.2 Mål 2: Stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar på landsbygden	14
3.2.3 Mål 3: Ökad produktivitet inom främst det småskaliga lantbruket med ett hållbart nyttjande och förvaltning av naturresurser och ekosystemtjänster, med fokus på kvinnor och urfolk	16
3.2.4 Mål 4: Ökad tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster	17
3.3 Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.	18
3.3.1 Mål: Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar till gagn för en hållbar utveckling, med särskilt fokus på förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.	18
4 Implikationer	19

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnernöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD.

---

1. I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

2. D.v.s. från strategins början fram till 15 mars 2021.

”**Trafikljusen**” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1 Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter

Mål

Portfölj

Stärkta demokratiska institutioner och ökat deltagande i politiska processer.

Stärkt kapacitet för att främja mänskliga rättigheter särskilt för kvinnor, barn och urfolk.

Stärkt kapacitet för att arbeta för jämställdhet och mot könsbaserat våld. .

Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsat klimatpåverkan och stärkt motståndskraft.

Stärkt kapacitet för att hantera negativ miljöpåverkan och klimatförändringar

Stärkt motståndskraft på landsbygden.

Ökat produktivitet inom det småskaliga jordbruket

Ökat tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster.

Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.

Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar.

2 Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp: 990 MSEK	Utbetalat belopp hittills: 854 MSEK	Antal insatser 2020: 29

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Liksom i resten av världen präglades Bolivia under 2020 av pandemin och dess konsekvenser. Redan i mars infördes strikta karantänsregler vars ekonomiska, sociala och pedagogiska konsekvenser sannolikt kommer att vara kännbara i flera år framöver.³ Bland annat kommer den bolivianska statens och den privata sektorns möjligheter att finansiera utvecklingsinitiativ under de kommande åren troligtvis att vara begränsade under lång tid. Även om detta ökar betydelsen av internationellt utvecklingssamarbete kan det också orsaka problem för genomförandet i större skala av flera av de initiativ och pilotprojekt som stöds av Sida. Samtidigt har pandemin medfört allvarliga konsekvenser för investeringar, handel och sysselsättning, vilket förväntas öka fattigdomen i landet.⁴ Även om definitiva siffror för detta ännu inte är tillgängliga, är det uppenbart att flera års framsteg nu riskerar att vridas tillbaka. Likaså har sjukdomen bidragit till att öka utsatta grupperns sårbarhet ytterligare, inte minst genom att våldet i nära relationer befaras ha ökat till följd av karantänen.⁵

Pandemin och dess effekter har påverkat flera av Sidas samarbetspartners negativt, främst i form av svårigheter att genomföra planerade aktiviteter. Trots detta lyckades flera av dem spela en betydande roll för att lindra de sociala effekterna av pandemin och för att säkerställa tillgången till viktiga sociala tjänster som kommer att diskuteras nedan. Risker för smitta har haft en direkt påverkan på Sidas närvaro och arbete i landet. Flera utsända kollegor vistades i Sverige under delar av året, och för all personal skötte det mesta av arbetet hemifrån och på distans. Faktiska möten och uppföljning på plats blev en sällsynthet.

Parallellt med pandemin genomgick landet under 2020 efterspelet till Evo Morales fall från makten i november 2019, och året präglades av polarisering och politisk turbulens fram till valet 18 oktober då MAS under Luis Arce återerövrade regeringsmakten. Även om den politiska turbulensen har medfört flera utmaningar för Sidas arbete i form av hög personalomsättning i de offentliga organen och osäkerhet om riktningen i den officiella bolivianska politiken, är dess slutliga resultat i form av ett allmänt accepterat valresultat en enorm framgång för den bolivianska demokratin. Som nämns nedan bidrog Sida till detta utfall genom sitt stora och snabba stöd till landets valmyndighet.⁶

Under året fortsatte Bolivia att drabbas av ekologiska katastrofer i form av översvämningar, torka och skogsbränder, händelser vilka bekräftade landets utsatthet för klimatförändringarnas effekter.

3. Under året ökade budgetunderskottet till tolv procent (La Razón, 21.02.2021, "Bolivia cerró 2020 con un déficit fiscal de 12%", och landets internationella reserver minskade med nära tjugo procent (AESA Ratings, FITCH, Bolivia. [februari] 2021).

4. I juni 2020 uppgick arbetslösheten i Bolivia till över tio procent, och BNP beräknas under året falla med 6,2 procent (uppgifter från Bolivias centralbanks hemsida, uppdaterade i oktober 2020).

5. Opinión, 26.4.2020, "Las bolivianas están a salvo del COVID-19 en casa, pero no de la violencia".

6. Carsten Schwensen et als., "External Evaluation of the Swedish Cooperation Strategy with Bolivia 2016-2020", 2021, s. 7 (UM2020/06370/LAPA)..

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Tabell 1. Givarkontext

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten utgjorde 2019 0,2 procent (Ministerio de Economía y Finanzas Públicas, "Informe Fiscal 2019", s.32)	Strategins andel av det totala biståndet utgjorde 2,3 procent. (Ministerio de Economía y Finanzas Públicas, "Informe Fiscal 2019", s. 100.)
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) var 2019: Japan, EU, Spanien, CAF, och Världsbanken. (Ministerio de Economía y Finanzas Públicas, "Informe Fiscal 2019", s. 100)	Den gemensamma EU-strategin gäller 2017-2020, och inbegriper nio givarländer (inklusive Storbritannien och Schweiz).
Sverige var 2019 den åttonde största givaren. Av EU MS var Sverige den tredje största givaren.	

Antalet bilatarala givare i Bolivia minskar. Flera likasinnade givarländer har på senaste år lämnat landet, och under 2020 aviserade Schweiz och Tyskland att de kommer att avsluta sina bilaterala program under kommande år. Detta försvårar möjligheterna till givarsamordnade insatser och samarbeten.

EU-delegationen spelar en viktig roll i landet. Den ses allmänt som en viktig motpart av bolivianska aktörer, och spelade en viktig roll som medlare under konflikterna efter Evo Morales avgång i november 2019. Delegationens ekonomiska möjligheter gör den också eftertraktad som givare. Samtidigt har EU till stor del försummat sin uppgift att främja samordning mellan medlemsstaterna och i förhållande till dess egna program. De samfinansierade insatserna är få, och faktiskt samarbete mellan EU-staternas utvecklingsprogram begränsat.

Situationen i de allmänna givarsamordningsgrupperna är föga bättre. Även om grupperna har regelbundna möten, handlar dessa mest om informationsutbyte och erbjuder lite i fråga om faktisk samordning. Under året har emellertid flera givare samarbetat kring stöd till valmyndigheten och inrättandet av ett lokalt kontor för Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR). I båda dessa fall intog Sverige en tätposition, och tillhandahöll snabb finansiering i väntan på att andra givare som EU, Tyskland och Kanada skulle ansluta sig.

Den rådande situationen i givarsamfundet ökar betydelsen av Sveriges utvecklingssamarbete. I takt med att fler och fler givare drar sig ur landet, minskar utrymmet för finansiering till civilsamhället och Sveriges stöd får därigenom en särskilt viktig roll. På samma sätt är Sverige nu den största givaren till FN:s arbete i Bolivia. Detta förhållande avspeglar en medveten strategisk linje, och har bidragit till att säkerställa att centrala FN-organ som OHCHR, FN:s barnfond (UNICEF) och FN:s befolkningsfond (UNFPA) kan verka effektivt i landet. Sverige tillhandahåller däremot inga direkta ekonomiska bidrag till den bolivianska staten, och det samarbete som sker består mestadels i kapacitetsuppbyggnad och tekniskt bistånd via mellanhänder (som just FN-organen).

Även om Sveriges finansiella bidrag är relativt litet kan det svenska utvecklingssamarbetet spela en viktig roll genom att generera strategiska pilotinitiativ med möjlighet att upprepas på nationell nivå (särskilt inom vatten och sanitet och urban utveckling, men även inom områden som maskulinitet och miljöåtgärder), samt genom att tillhandahålla snabbt och flexibelt stöd vid behov (som under den senaste tidens politiska turbulens⁷).⁸ På samma sätt har flera svenska insatser vunnit erkännande genom sina innovativa metoder och för att de främjar avgörande värden i det bredare givarsamhället.⁹ Exempel på detta är användningen av den multidimensionella fattigdomsanalysen (MDPA) i det svenska programmet och Sveriges konsekventa hållning i fråga om jämställdhet och mänskliga rättigheter. Inom

7. Ibid., ss. 41 och 48.

8. Ibid., s. 61.

9. Ibid., s. 29.

flera områden sker också ett nära samarbete med ambassadens övriga arbete, framförallt dess diplomatiska, främjande- och kommunikationsarbete.

Sveriges roll som en långsiktig aktör med hög flexibilitet och innovativa arbetsmetoder ger oss också en speciell ställning inom givarsamfundet. Under andra hälften av 2020 tog Sverige över ledningen för den lokala givarsamordningsgruppen (GruS) och under året ledde Sverige också samordningsgrupperna för jämställdhet och mänskliga rättigheter.

2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Tabell 2: Det totala svenska utvecklingssamarbetet med Bolivia:

Anslagspost	Utfall 2020 (KSEK)	Avtalad bemyndiganderam (KSEK)
103 Stöd genom svenska organisationer i det civila samh (7 1:1.5)	12 450	0
105 Latinamerika (7 1:1.7)	187 208	101 302
113 Kapacitetsutveckling och Agenda 2030 (7 1:1.28)	2 196	0
114 Forskningssamarbete (7 1:1.32)	15 388	455
Total	217 242	101 757

Det finns flera synergier mellan det bilaterala programmet och andra svenska program och insatser. Bland de senare märks särskilt Sveriges Strategi för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet (2017-2021) genom vilken Sida i Bolivia samarbetar med två stora statliga universitet. Möjligheten till samarbete med detta program har under året förstärkts genom att en programansvarig handläggare har placerats vid ambassaden i La Paz. Rent konkret undersöks för närvarande möjligheter till synergier och intensifierat arbete med särskild inriktning på innovationskluster, små och medelstora företag, och samarbete med insatser inom den bilaterala strategins tredje sektor (inkluderande ekonomisk tillväxt)

Det finns också relativt nära kontakter mellan det bilaterala programmet och flertalet av de aktörer i landet som är mottagare av Sidas globala stöd (t.ex. ILO och flera svenska icke-statliga organisationer som är närvarande i landet; med den senare gruppen har ambassaden regelbundna gemensamma möten).¹⁰ Kontakterna med dessa grupper har under året ytterligare stärkts genom att flera av dem deltagit i den breda konsultationsprocess som genomfördes som en del av utvecklingen av en ny bilateral strategi.

Även om det ännu befinner sig i en inledningsfas, bedöms möjligheten till samordning med den Interamerikanska utvecklingsbankens (IBD) som stora, givet den utvidgning av bankens lånemöjligheter i Latinamerika som Sverige möjliggjort genom en garanti till dess utlåning. Under året har konversationer förts med banken om hur denna möjlighet kan utnyttjas. Även om dessa ännu inte har nått konkreta resultat kommer det i framtiden förhoppningsvis att gå att utnyttja denna möjlighet för att upprepa och utvidga de pilotinsatser som bedrivs i det bilaterala programmet. I detta sammanhang bör stöd och aktiviteter från Open Trade Gate Sweden (Kommerskollegium) och SwedFund nämnas. Dessa har varit viktiga för att erbjuda vidare möjligheter för flera av de aktörer som stöds av det bilaterala programmet, och för att bygga de bredare relationer som detta samarbete ska stimulera.

10. Till de globala strategier som bedriver insatser i Bolivia hör bland annat Strategi för stöd genom svenska organisationer i det civila samhället (2016-2022) och Uppdaterad strategi för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer (2016-2022).

Ambassaden har under 2020 också bidragit till utvecklingen av en framtida regional strategi för Latinamerika. Även detta initiativ erbjuder stora möjligheter till synergier med det bilaterala programmet i framtiden.

3 Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Liksom under hela strategiperioden dominerar de två första sektorerna över den tredje, som tabellerna 3 och 4 visar. Detta avspeglas i resultaten. Inom områdena stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet samt miljö/klimatförändringar har Sverige gjort betydande bidrag till utvecklingen på nationell nivå genom stöd till strategiska insatser inom områden som val och införandet av hållbara tekniska lösningar inom vatten, sanitet och avfallshantering. Även om en oberoende utvärdering bekräftar dess betydelse,¹¹ har Sveriges bidrag i tredje sektorn, förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor, ännu inte gett samma strategiska bidrag. Det måste dock betonas att fördelningen mellan de tre sektorerna inte avspeglar programmets struktur särskilt väl, då det senare bygger på ett integrerat tillvägagångssätt i vilket flertalet projekt relaterar till mer än en sektor. (Inte heller avspeglar denna fördelning det betydande arbete som ambassadens personal ägnar åt bredare relationer, vilket i hög grad berör just den tredje sektorn.)

I fråga om genomförande har programmet lyckats relativt väl trots de uppenbara kontextuella begränsningar som året medfört (se tabell 5). Även om de flesta projekten har drabbats av vissa förseningar, lyckades en majoritet av dem nå upp till sina viktigaste planerade resultat under året, och flera kunde omprogrammera aktiviteter för att antingen säkerställa ett effektivt genomförande, eller för att frigöra medel för att möta de omfattande nya behov som pandemin gav upphov till.

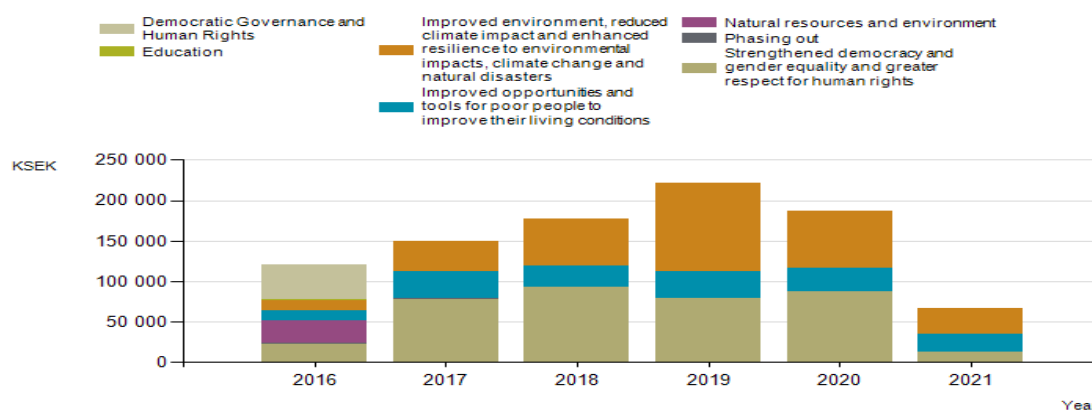
Tabell 3: Fördelning av det bilaterala utvecklingssamarbetet per mål.

Mål	Utfall 2020 (KSEK)	
Total		187 208
Strengthened democracy and gender equality and greater respect for human rights	Strengthened democratic institutions, increased capacity and rule of law in the public administration and increased participation in political processes	18 925
	Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations to enhance the respect of human rights with a focus on women, children and indigenous people	56 820
	Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations working with gender equality with particular focus on combating gender-based violence	11 670
	Total	87 415
Improved environment, reduced climate impact and enhanced resilience to environmental impacts, climate change and natural disasters	Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations to manage the effects of adverse environmental impact and climate change.	39 478
	Stronger resilience to environmental impact and climate change in rural areas	8 075
	Increased productivity mainly in small-scale agriculture with the sustainable use and management of natural resources and ecosystem services, with a focus on women and indigenous people	2 900
	Increased access to environmentally sustainable public services	20 650

11. Claudia Ranaboldo et als., "Evaluación de medio término Proyecto 'Mercados Inclusivos'", 2020, s. 4 (UM2017/30804/LAPA (113)).

	Total	71 103
Improved opportunities and tools for poor people to improve their living conditions	Strengthened conditions for free and fair trade and sustainable investment for the benefit of sustainable development, with particular focus on improving the environment, reduced climate impact and strengthened resilience to environmental impact, climate change and natural disasters	28 690
	Total	28 690

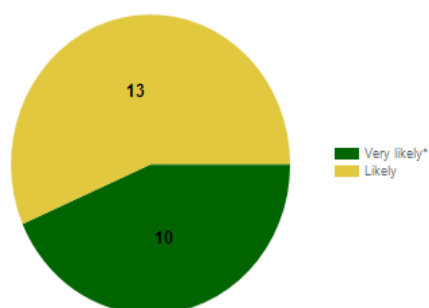
Tabell 4. Utfall per sektor under strategiperioden:

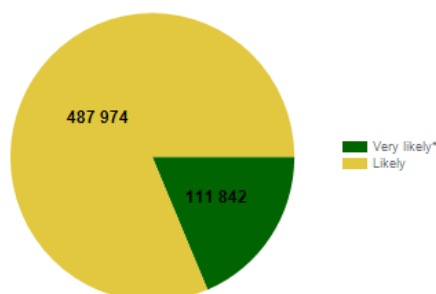
Table 5. Bedömning av hur troligt det är att målen uppnås.

The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac.

4.1 As per Contribution

4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (KSEK)

*) Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

3.1 Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter.

3.1.1 Mål 1: Stärkta demokratiska institutioner, ökad kapacitet och rättssäkerhet i den offentliga förvaltningen och ökat deltagande i politiska processer.

Strategimål

Efter ett år av politiska konflikter erhöll den politiska krisen en, åtminstone tillfällig, lösning genom valet den 18 oktober, vars resultat accepterades av det stora flertalet av landets politiska aktörer. Den fredliga övergången från Jeanine Áñez interimregering till en regering ledd av Luis Arce från MAS-partiet visade således styrkan hos de demokratiska institutionerna och särskilt landets valmyndighet. Valresultatet ger också anledning att förvänta sig ökad stabilitet i centralregeringen de närmaste åren. Medan den höga valdeltagandet (88,5 procent) till stor del förklaras av röstplikten, innebär det en liten ökning från valet 2019, vilket måste ses som en framgång med tanke på att valet hölls under den pågående pandemin.

Valets framgång bör emellertid inte leda till att man förringar de många problem som fortsätter att plåga den bolivianska demokratin. Den politiska polariseringen förblir djup, och både teknisk kapacitet och effektivitet varierar kraftigt mellan olika delar av den bolivianska statsförvaltningen. Svagheterna i densamma är uppenbara bland annat inom utbildning och miljö samt utanför de stora städerna. Men även centrala demokratiska myndigheter (som valmyndigheten) lider av en stor personalomsättning och brist på resurser för delar av deras verksamhet.

Portfölj

Sidas arbete på detta område har främst skett i samarbete med olika FN-organ. Redan i slutet av 2019 inledde Sida två insatser direkt inriktade mot en lösning på den politiska krisen. Sida stödde genom FN:s utvecklingsprogram (UNDP) återupprättandet av en oberoende valmyndighet, och finansierade OHCHR för att denna institution skulle återuppta sin närvaro i Bolivia, vilket också skedde under året.¹² Sverige var den första givaren till båda dessa initiativ, och möjliggjorde därmed dessa institutioners snabba återupprättande och ingripande i den politiska situationen, där båda har spelat avgörande roller för att erbjuda demokratiska lösningar och värna respekten för mänskliga rättigheter.¹³ I diskussioner och beredning kring dessa stöd har också en nära samordning skett med ambassadens politiska arbete.

Andra projekt relaterade till målet som Sida har stöttat under året inkluderar stöd till FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott (UNODC) för dess arbete med öppenhet och antikorruption på kommunal nivå,¹⁴ och stöd till UNDP för att bidra till skapandet av fyra autonoma regionala organ för urfolksgrupper.¹⁵ Det senare projektet slutfördes under året, och anses ha gett värdefull erfarenheter för framtida arbete i de tolv kvarvarande urfolksregionerna i landet. Till detta kommer insatser med UNFPA och UNICEF med avseende på andra delmål som Sida finansierar och som ofta innehåller inslag fokuserade på att stödja olika delar av statsförvaltningen.

12. Insatserna 14216 "Fredskultur och stärkande av den plurinationella valinstitutionen" samt 14030 "Stöd till Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights".

13. För valstödet, se: "External Evaluation of the Swedish Cooperation Strategy with Bolivia 2016-2020", p. 51f.

14. UNODC, "Informe de avance del proyecto W35: Transparencia institucional y participación ciudadana para la gobernabilidad municipal". 2021 (UM2016/30584/LAPA (53)).

15. UNDP, "Final Narrative Report", 2020 (UM2016/42804/LAPA (29)).

Slutligen har Sida inom detta området stött International IDEA i dess arbete för kvinnors och ungdomars politiska deltagande. Över hundra av deltagarna i programmet ställde upp i parlamentsvalet, varav 27 valdes, däribland personer som sedan kom att bekläda ledande poster i kongressen.¹⁶

Sammanfattningsvis har Sidas bidrag till sektorn varit snabbt och strategiskt och mestadels inriktat mot centrala delar av den politiska processen.

3.1.2 Mål 2: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för mänskliga rättigheter med fokus på kvinnor, barn och urfolk.

Strategimålet:

Under Evo Morales presidentperioder (2006-2019) gjorde regeringen omfattande reformer för att stärka urfolkens och kvinnornas rättigheter. Samtidigt brast ofta genomförandet av reformerna, och Morales regering begränsade utrymmet för delar av det civila samhället och oberoende medier främst genom verbala och juridiska attacker. Under Áñez interimregering, som tillträdde efter Morales fall, fick dessa delar av civilsamhället och media ökade möjligheter att verka fritt. Men för de grupper och media som sågs som närliggande Morales regering var situationen snarare den motsatta.¹⁷ Dessutom gjorde interimregeringen få ansträngningar för att stärka kvinnors, barns och urfolks rättigheter. Rättighetsituationen förvärrades i flera avseenden under pandemin, då stränga karantänregler ökade utsattheten för våld i hemmet, samtidigt som tillgången till utbildning för de flesta av landets nästan tre miljoner barn och ungdomar allvarligt inskränktes.¹⁸

Barnarbete är fortfarande ett påtagligt problem i Bolivia och drabbar så många som 730.000 barn och ungdomar.¹⁹ Barn och kvinnor har hört till de värst drabbade av de stora skogsbränder som drabbat landet de senaste åren.²⁰

Portföljen

Inom detta område var de flesta av Sidas samarbetspartner tvungna att omorientera sina aktiviteter för att svara på de utmaningar som har följt på pandemin, något som de i allmänhet lyckades med. Detta har säkerställt en hög grad av relevans i portföljen. Således har UNFPA med svenskt stöd kunnat säkerställa hälsovårdstjänster inriktade mot sexuella och reproduktiva rättigheter.²¹ På samma sätt har UNICEF, den enskilt största mottagaren av svenskt stöd i Bolivia, ägnat särskild uppmärksamhet åt konsekvenserna av pandemin och särskilt hur karantänbestämmelser och skolstängningar utsätter barn, deras familjer och andra utsatta grupper för svåra prövningar. UNICEF:s åtgärder för att motverka dessa effekter stöddes av Sida vilket gav organisationen möjlighet att nå över 12.000 barn under 5 år i fattiga kommuner och att tillhandahålla tekniskt stöd till kommunerna för att kunna hantera situationen.²² UNICEF:s arbete har också stärkt ungdomsnätverk och gett dessa möjlighet att bedriva utbildning om personlig utveckling, ledarskap och fredlig konfliktlösning, samt om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

16. IDEA International. "Balance de resultados en los procesos electorales 2019 y 2020", preliminar rapport, punkt 3.2.

17. RK/UD. "Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Bolivia: situationen per den 31 december 2019", 2020, s. 4f.

18. UNICEF, "Progress report", [November] 2020 (UM2017/45062/LAPA (25)).

19. UNICEF. "Consolidated annual report 2020", 2021 (UM2017/45062/LAPA (26)).

20. "Progress report".

21. UNFPA, "Annual Report", 2020 (UM2016/24954/LAPA (15)).

22. UNICEF, "End of Year Results Summary Narrative 2020", 2021 (UM2017/45062/LAPA (27)).

Sidas bidrag till Diakonias arbete till stöd för det civila samhället har under 2020 bland annat gått till "Fonden för ungdomsrättigheter och demokrati", vilken riktar sig till 23 mindre bolivianska ungdomsorganisationer.²³ Inom ramen för Covid-19-krisen har Diakonia också stärkt sitt stöd för hbtqi-organisationer för att säkerställa denna grupps tillgång till vård. Sida har under året också tagit initiativ till en granskning och en större utvärdering av programmet, vilka kommer att ligga till grund för framtida dialog med Diakonia om valet av partners och arbetsmetoder.²⁴

Slutligen har IDEA – som nämnts ovan – med framgång stöttat unga och kvinnliga kandidater i parlamentsvalet.

3.1.3 Mål 3: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för jämställdhet med särskilt fokus på att motverka könsrelaterat våld.

Strategimålet:

En av de mest negativa följderna av pandemin i Bolivia har varit att den har bidragit till redan mycket höga nivåerna av våld inom nära relationer. Under årets mördades över hundra kvinnor i sina hem.²⁵ Barns rättigheter har också åsidosatts under pandemin då karantänsregler har spärrat in dem i hemmen månader i sträck. En fjärdedel av alla registrerade fall av övergrepp rör barn och majoriteten av dessa sker i hemmet.²⁶ Minst 48 barn mördades i sin hem under den karantän som inleddes i mars 2020. De psykologiska effekterna av skolstängningar och karantänsregler kan ännu inte beräknas, men befaras vara omfattande.

Portföljen:

Flera av Sidas partner som arbetar med utsatta grupper har under 2020 aktiverat mekanismer för att motverka de många problem som pandemin har skapat. Inom ramen för UNICEFs plan för att hantera effekterna av pandemin (se ovan) har till exempel den nationella beredskaps- och insatsplanen för förebyggande och sanitär kontroll stöttats, och nödåtgärder genomförts med fokus på hälso-, vatten-, sanitets- och hygiensystem i fattiga områden i landet.²⁷ På liknande sätt undersökte UNFPA med svenskt stöd snabbt behovet av extra stöd för kvinnoorganisationer och kvinnojourer för att motverka de ökade riskerna för könsbaserat våld och våld i hemmet till följd av karantänregler och utgångsförbud.²⁸ UNFPA har med svenskt stöd även verkat för att stärka de integrerade juridiska tjänster som bolivianska kommuner ska erbjuda utsatta kvinnor och ungdomar.

Sammanfattningsvis har Sidas bidrag, trots den svåra kontexten, gjort skillnad på detta område under året, ett faktum som särskilt kan tillskrivas dess långsiktiga arbete med engagerade och välplacerade samarbetsparter.

23. Diakonia, "Report competitive funds", 2021.

24. Annika Holmberg et als. "Evaluation of the support to civil society in Bolivia implemented by Diakonia and civil society mapping", 2021 (UM2017/28332 LAPA (53)). Utvärderingen var positiv till relevansen och delar av effektiviteten i Diakonias arbete, men fann att resultatuppfyllelsen och programgenomförandet kunde stärkas i flera avseenden (s. v ff.).

25. Infobae, 13.11.2020, "102 feminicidios y 48 infanticidios en Bolivia en 2020 (Fiscalía)".

26. Ibid.

27. "End of Year Results Summary Narrative 2020".

28. Ibid.

3.2 Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

Portföljen inom detta område har en tydlig sektorsöverskridande karaktär, och insatserna relaterar genomgående till flera av strategimålen inom samarbetsområdet liksom till övriga två samarbetsområden.

3.2.1 Mål 1: Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer satt hantera effekter av negativ miljöpåverkan och klimatförändringar.

Strategimålet:

Bolivias höga internationella profil i klimat- och miljöfrågor återspeglas inte i konkret politik eller investeringar. Den utvecklingsmodell som prioriterats av såväl interimregeringen som dess föregångare har istället byggt på kortsiktig, ohållbar resursutvinning, vilket äventyrar landets känsliga ekosystem. De senaste årens återkommande skogsbränder tycks dock ha lett till en ökad miljömedvetenhet och krav på en mer hållbar politik.²⁹ Brist på kapacitet försvårar dock möjligheten att förebygga framtida bränder, och i fråga om deras bakomliggande orsaker finns det inget som tyder på att dessa har åtgärdats i någon större utsträckning. Samtidigt finns det en uppenbar risk att återaktiveringen av Bolivias ekonomi efter pandemin - till exempel genom att gynna export av nötkött och produktion med genetiskt modifierade grödor - kan komma att ske på bekostnad av stora miljövärden och möjligheten till alternativa utvecklingsmodeller.

Det senaste årets täta regeringsskiften har gjort att alla nationella auktoriteter samt en stor del av den tekniska personalen i de institutioner som Sida samarbetar med inom miljösektorn har bytts ut upprepade gånger. Detta har försvagat den administrativa kapaciteten och gjort politikinriktningen oklar, problem som ännu inte har lösts. En ytterligare utmaning är bristen på information och tillförlitlig statistik om klimatförändringar och miljöeffekter i landet.

På den positiva sidan bör det noteras att en nationell strategi för rening av avloppsvatten nyligen har presenterats.³⁰ Under året färdigställdes också den politik för hållbar stadsutveckling som Sverige har bidragit till genom stöd till FN:s program för boende och bebyggelsefrågor (UN-Habitat),³¹ liksom en plan för restaurering och återhämtning i de branddrabbade områdena på låglandet.³² Det sistnämnda dokumentet är dock mycket allmänt formulerat, och det är oklart vilken betydelse det kommer att tillmätas av den nya regeringen, liksom hur den skulle kunna finansieras.

Portföljen:

Sida har en integrerad syn på sektorn och insatserna inom portföljen riktar sig till det civila samhället, FN-systemets aktörer samt - indirekt - till offentliga organ. Att skapa kopplingar mellan det civila samhället och offentliga organ på alla nivåer anser Sida vara avgörande för att åstadkomma hållbar förändring inom detta område. De enorma behoven på området gör dock att Sidas insatser till viss del kommer till korta.

29. Se t. ex. Opinión, 15.12.2020, "Entidades a favor del medio ambiente se alinean y presentan plan al Legislativo para Agenda Ambiental Bolivia 2030"; Página Siete, 2.10.2020, "Plantean abrogar leyes y piden conciencia ambiental".

30. Ministerio de Medio Ambiente y Agua (Bolivia), "Estrategia Nacional de Tratamiento de Aguas Residuales", 2020.

31. Insatsen 11197, "Nationell statspolitik Bolivia 2017-2020".

32. Gobierno de Bolivia/Gobierno Autónomo Departamental de Santa Cruz, "Plan de recuperación de zonas afectadas por incendios en el departamento de Santa Cruz", 2020.

På grund av pandemin, risken för smittspridning, och den omfattande karantänen, har flera partnerunder året haft svårt att genomföra planerade aktiviteter och i flera fall tvingats skjuta fram dessa.

Sidas arbete riktar sig mot flera sammanhängande behov. Genom stöd till UNICEF-WASH och AguaTuya har Sida bidragit till att generera pilotinitiativ rörande hållbara vatten- och avloppslösningar som förhoppningsvis kan appliceras på nationell nivå.³³ Samma logik kännetecknar ett projekt som syftar till hantering av fast avfall och minskning av de koldioxidutsläpp som otillräcklig hantering av organiskt avfall ger upphov till (se nedan).

Samtidigt stöder Sida genom flera insatser utvecklingen av mer hållbar officiell politik. Ett exempel på detta är stödet till UN-Habitat för att bidra till den nyligen färdigställda politiken för integrerad utveckling av städer (som dock ännu inte antagits formellt). Denna plan innehåller ett fokus på hållbara lösningar rörande energi, naturresurser och avfallshantering. Planen innehåller vidare skydd av miljöfunktioner, åtgärder för att minska föroreningar, samt integrerar vattenhanteringsåtgärder och naturbaserade lösningar med ett genusbaserat och inkluderande arbetssätt.³⁴ På likande sätt arbetar SEI WATCH-programmet med utvecklingen av lokala vattenavrinningsområdesplaner genom informationsinsamling och breda deltagandelösningar vilka inbegriper arbete på lokal nivå bland annat genom kapacitetsuppbyggnad av lokala ledare inför genomförandet av planerna.³⁵ Under året inledde Sida även en ny insats syftande till att producera bakgrundsmaterial inför uppdateringen av Bolivias åtaganden (NDC:s) under Parisavtalet.³⁶

Vidare inkluderar portföljen insatser för att främja en bredare allmän opinion i miljöfrågor, till exempel genom stöd till WWF:s program för miljöutbildning och lokalt deltagande i stadsplanering, genom vilket två "challenge funds" ger möjligheter för lokala organisationer att genomföra hållbara stadsutvecklingsprojekt med särskild inriktning mot innovativa metoder för att hantera och öka motståndskraften inför klimatförändringar samt för att skydda gröna områden i stadsmiljöer. Programmet stöder också skolor i deras genomförande av obligatoriska sociala miljöprojekt. Totalt har cirka 10 000 studenter deltagit i programmet tillsammans med sina lärare, familjer och grannar.³⁷

Genom sitt arbete har Sida bidragit till att skapa synergier och samarbete mellan de olika aktörerna som stöds inom sektorn. Detta ger underlag för ett fortsatt arbete för att ytterligare stärka portföljen och framtida resultat.

3.2.2 Mål 2: Stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar på landsbygden.

Strategimålet

Bolivia är ett av de länder i Sydamerika som är mest utsatt och sårbart för klimatförändringar. Stora delar av landet drabbas regelbundet av både översvämningar och torka.³⁸ Ett tydligt exempel på sårbarheten och bristen på förberedelser var de enorma skogsbränderna som drabbade landet 2019 och som upprepades i mindre skala 2020. Brändernas långvariga effekter när det gäller förlust av skogsskydd

33. Agua Tuya, "Plan Operativo 2020", 2019, s. 3f. (UM2018/06117 (79)).

34. Ministerio de Obras Públicas. "Política de Ciudades", 2020. Se även UN-Habitat. 2020. "Informe Semi-Anual 2020", (UM2017/30805/LAPA (113)).

35. Presentation vid uppföljningskommitté WATCH Agua Sustentable 1.2.2021 (UM2018/08517/LAPA (31)).

36. Insatsen bedrivs med den bolivianska Agencia Plurinacional para la Madre Tierra och Conversation Strategy Fund. ("CSF: Uppdatering av Bolivias nationellt bestämda bidrag", 14497).

37. José Antonio Peres Arenas, "Mid-term evaluation report", 2020, (UM2017/30803/LAPA (51)); WWF, "Annual Narrative Report 2020", 2021, (UM2017/30803/LAPA (51)).

38. Notre Dame Global Adaptation Initiative (ND-GAIN), "Notre Dame Global Adaptation Initiative: Bolivia". 2017.

och biologisk mångfald, liksom askförgiftning av vattenresurser, riskerar att leda till en bestående sårbarhet för en redan tidigare marginaliserad befolkning. Under året förvärrades situationen ytterligare av en svår värmebölja och torka, och vattenbristen är särskilt akut på låglandet.³⁹ Den ökade användningen av genmodifierade grödor, vilket kan leda till mer utsatt monokulturellt jordbruk med negativa effekter på markanvändning och markbevarande, ökar sårbarheten ytterligare.⁴⁰

En annan grupp som drabbas hårt av klimatförändringarna är småbrukare på höglandet. Produktivitetsförlusterna till följd av den globala uppvärmningen kan uppgå till 43 procent, vilket är den högsta uppskattade siffran i regionen.⁴¹ Det är också tydligt att temperaturförändringarna har bidragit till ökade insekts- och sjukdomsattacker på höglandet, för vilka beredskapen ofta är låg.⁴²

Portföljen:

Som svar på de senaste årens omfattande skogsbränder har Sida under året inlett ett nytt samarbete med FN:s livsmedels- jordbruksorganisation (FAO) och lokala myndigheter syftande till riskförebyggande genom utveckling av lokalt jord- och skogsbruk och utveckling av ett lokalbaserat varningssystem för framtida bränder.⁴³ Inom ramen för projektet har bland annat förberedande möten, workshops och analyser genomförts med lokalbefolkningen i syfte att främja hållbara odlingsmetoder, vattenreservoarer byggts, och frön och plantor distribuerats. Samtidigt genomförde Sida en förstudie genom Bolivia WATCH-programmet för att kartlägga vattenresurser och vattenbalansen i det brandpåverkade området för att bidra till faktabaserad planering och resursutnyttjande, samt främja hållbar markanvändning i området.⁴⁴ Under året har Sida gett ökat stöd till UNICEF för att avhjälpa den vattenbrist och andra problem som har följt på skogsbränderna.⁴⁵

Sida finansierar också de decentraliserade avloppslösningar som tillhandahålls av AguaTuya i områden med särskild sårbarhet för klimatförändringar och vattenbrist. En viktig del av dessa lösningar är metoder för att återvinna näringsämnen, vilket möjliggör en mer hållbar ekonomisk modell särskilt inom jordbrukssektorn.⁴⁶

Inom sektorn har programmet för landsbygdsmarknader (som beskrivs under följande mål), gjort insatser för att skydda grödor mot ökade insektsangrepp och för att öka motståndskraften mot klimatförändringar. Programmets resultat i detta avseende har bedömts vara mycket framgångsrika.⁴⁷

Sida bedömar att portföljen inom detta område är väl balanserad, och att dess insatser uppvisar synergier sinsemellan och med andra resultatområden. Arbetet inom sektorn, och särskilt urskiljandet av målgrupper för de olika insatserna, har i hög grad väglets av den multidimensionella fattigdomsanalysen. Flera av insatserna bygger också på innovativa tillvägagångssätt och metoder, och stärker den institutionella förmågan. De två nya projekt som beskrivs ovan,⁴⁸ visar att Sida har förmåga att reagera snabbt inför de nödsituationer som har uppstått under perioden, med möjlighet att skala upp

39. O. Mendoza L., "Clima e Incendios en la Chiquitania (2019 - 2020)", 2021.

40. CEDLA, "Transgénicos: ¿uso soberano de la biotecnología o sumisión a las empresas transnacionales?", 2020.

41. CEPAL, "Food security, nutrition and the eradication of hunger, 2016. Se även UNDP, "Bolivia after the effects of climate change" i "Bolivia. State of the Arts: Knowledge about adaptation to climate change", 2019.

42. R. Quiroz et al., "Impact of climate change on the potato crop and biodiversity in its center of origin", 2018.

43. FAO, "Risk management and resilience, Chiquitania project", (projektdokument), 2020 (UM2020/29844/LAPA (4)).

44. Stockholm Environmental Institute (SEI), "Balance Hídrico Chiquitania", web presentation 9 September 2020, 2020.

45. UNICEF, "Project Document: Component of Attention and Recovery to the Fires and Drought Emergency in Chiquitania", 2020 (UM2018/07145/LAPA (75))

46. Proinpa, "Estudios de Investigación en Cultivos Agrícolas con Aplicaciones de Biofertilizante líquido en la Región del Valle Alto de Cochabamba", 2019.

47. "Evaluación de medio término Proyecto 'Mercados Inclusivos'".

48. De båda insatserna sker med FAO och UNICEF. Se även "External Evaluation of the Swedish Cooperation Strategy with Bolivia 2016-2020", s. 53.

och komplettera dessa initiativ i framtiden. Då portföljen för närvarande är begränsad till vissa geografiska områden kommer Sida under kommande år att utforska hur man kan upprepa framgångsrika pilotinsatser på nationell nivå genom att utnyttja den dragkraft som dessa exempel har.

3.2.3 Mål 3: Ökad produktivitet inom främst det småskaliga lantbruket med ett hållbart nyttjande och förvaltning av naturresurser och ekosystemtjänster, med fokus på kvinnor och urfolk.

Strategimålet:

Produktiviteten i det småskaliga jordbruket i Bolivia ligger långt under det regionala genomsnittet.⁴⁹ Detta i kombination med förväntade ytterligare produktivitetsförluster på grund av klimatförändringar (se ovan) gör situationen kritisk, och komplicerar allvarligt uppfyllandet av delmålet. Frånvaron av ett fungerande system för information om odlingsmetoder, brister i bevattningsteknik och en svag kapacitet för jordbruksutveckling och forskning bidrar till att ytterligare försena och komplicera nödvändiga omvandlingsprocesser. Pandemins första fas förvärrade också situationen för småskaliga producenter då deras möjligheter att föra produkter till marknader försämrades på grund av karantänreglerna.

Portföljen:

Inom detta område består portföljen huvudsakligen av två initiativ som syftar till att stödja en hållbar produktivitetssökning och ett förbättrat marknadstillträde (och som således är nära kopplade till samarbetsområde 3). Programmet för landsbygdsmarknader, vilket genomförs av Swisscontact, främjar innovationer inom jordbruket för att öka produktiviteten och motståndskraften i detsamma. Introduktion av nya sorter av traditionella grödor (potatis och quinoa) har lett till ökad motståndskraft och har ökat produktiviteten med femtio respektive tjugo procent för dessa grödor. Samtidigt har införandet av ny jordbruksteknik med organiska produkter som gödselmedel och bekämpningsmedel lett till ökade intäkter för producenterna.⁵⁰

På liknande sätt arbetar den lokala organisationen Fautapo för att främja en hållbar användning av naturresurser och ekosystemtjänster. Ett exempel på detta är arbetet i nationalparken Mapiri, vilket syftar till att främja och skapa incitament för ekologiskt hållbara lösningar bland de familjer som bor i parken. Programmets arbete har möjliggjort omfattande återvinning och produktion av kompost ur det organiska avfallet de genererar.⁵¹

De två programmen kompletterar varandra geografiskt och delar ett särskilt fokus på kvinnor och jämställdhet som integrerade teman, liksom användningen av det multidimensionella fattigdomsperspektivet för att vägleda genomförandet. De kompletteras av program inom andra delsektorer (främst vatten och sanitet, samt avfallshantering) som bidrar genom att främja åtgärder som att återvinna avloppsvatten för bevattningsändamål och producera organiskt gödsel från restprodukter. Sammantaget bedöms därför portföljen inom detta område motsvara målets utmaningar väl. Det finns förutsättningar att utöka arbetet ytterligare genom att upprepa framgångsrika initiativ i andra ekologiska zoner och inkludera nya aktörer och territorier, till exempel på låglandet. Lösningar vilka bygger på en cirkulär ekonomi förväntas få ökad betydelse inom programmet i stort.

49. Swisscontact, "Datos rendimiento 4 cultivos 21.02.2020", 2020, (UM2017/30804/LAPA (99)).

50. Swisscontact, "Proyecto mercados inclusivos: informe semestral enero - junio 2020", 2020 (UM2017/30804/LAPA (107)).

51. Fautapo, "Preliminary Narrative Report 2020", 2021.

3.2.4 Mål 4: Ökad tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster.

Strategimålet:

Tillgången på avloppslösningar är eftersatt i Bolivia, även i en regional jämförelse.⁵² System för hantering och rening av avloppsvatten är särskilt bristfälliga, liksom avfallshanteringssystemen vilka kännetecknas av låg täckning och dålig kvalitet, särskilt i små och medelstora städer. Detta leder i många fall till förgiftning av mark och vatten, vilket får allvarliga konsekvenser för miljön och folkhälsan. Utvecklingen av en nationell strategi för hantering av avloppsvatten tillsammans med enskilda händelser (som den kollaps som nyligen drabbade La Paz soptipp) har dock lett till ett växande intresse för mer integrerade lösningar för hantering av vatten, avlopp och avfall på både nationell och lokal nivå.

Portföljen:

Portföljens fokus ligger på vatten, sanitet och avfallshantering; områden inom vilka Sida länge har spelat en framträdande roll i Bolivia, särskilt när det gäller att utveckla och främja decentraliserade sanitetsmodeller. Detta är särskilt tydligt i programmen med UNICEF och Agua Tuya vilka syftar till att genomföra pilotinitiativ som senare kan upprepas på nationell nivå. Inom det förstnämnda programmet har en familjebaserad sanitetsmodell och en modell för decentraliserade lösningar (baserade på torrtoaletter) lanserats. Behandlingsanläggningen för det därigenom genererade torrslammet har nyligen avslutats, och studier pågår för dess användning som växtnäring.⁵³ I det sistnämnda projektet har Agua Tuya etablerat fyra avloppsreningsverk med fokus på återanvändning.⁵⁴ Andra viktiga bidrag inom området inkluderar arbete med hantering av fast avfall genom ett initiativ som beräknas minska koldioxidutsläppen från avfallshantering med cirka tjugo procent, utöver andra fördelar.⁵⁵

Arbetet inom området inkluderar också ett samarbete mellan det svenska institutet för standarder (SIS) och dess bolivianska motsvarighet (Ibnorca), vilket syftar till att etablera nationella standarder för vatten- och sanitetslösningar genom kunskapsöverföring till tekniker, studenter och företag inom området.⁵⁶ Inom ramen för initiativet har arbete påbörjats med de bolivianska företag som förbrukar mest vatten i syfte att främja lösningar för effektiv vattenanvändning.

I samband med pandemiutbrottet inledde Sida stöd till Helvetas och UNICEF i syfte att säkerställa att vatten- och sanitetssystem kan upprätthållas under pandemin, och för att säkra vattenförsörjningen i de branddrabbade områdena i Chiquitania.⁵⁷

Även om framstegen inom detta område fortfarande främst gjorts på lokal nivå, bidrar de till att främja utvecklingen av tekniska lösningar och modeller som kan anpassas och utvecklas vidare i syfte att introducera element av cirkulära lösningar på den nationella nivån. Den största utmaningen är att säkerställa att så faktiskt sker i den ansträngda ekonomiska situation som kommer att råda under kommande år.⁵⁸

52. UNICEF/WHO. "Joint Monitoring Program: Progress on household drinking water, sanitation and hygiene 2000-2017", 2019

53. UNICEF, "Segundo Informe Anual June 2019-June 2020", 2020 (UM2017/45062/LAPA (28)).

54. Agua Tuya, "Informe Semi Anual Report 2021/ 2020" (UM2018/07145/LAPA (75)); "Work Plan 2020", 2020 (UM2018/06117/LAPA (98)).

55. Helvetas-Swiss Contact-Agua Tuya, "Basura 0 en Bolivia: Documento de Proyecto Actualizado". 2020 (UM2019/35873/LAPA (23)).

56. SIS-IBNORCA, "Project Report Q1-Q3 2019", 2019, s. 11 (UM2017/29088/LAPA (22)). Ett tecken på Ibnorcas utveckling är att det under 2020 kom att ingå i den internationella standardiseringsorganisationens (ISO:s) styrelse, något som sägs delvis ha varit ett resultat av det svenska stödet.

57. "Project Document: Component of Attention and Recovery to the Fires and Drought Emergency in Chiquitania".

58. "External Evaluation of the Swedish Cooperation Strategy with Bolivia 2016-2020", s. ix f.

3.3 Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.

3.3.1 Mål: Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar till gagn för en hållbar utveckling, med särskilt fokus på förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.

Strategimålet:

Klimatförändringar, låg produktivitet och en hög grad av informalitet utgör allvarliga hinder för utvecklingen av fungerande marknadssystem, och bidrar också till betydande olaglig handel.⁵⁹ Brist på kvalitetsstandarder, långa registreringsprocesser för nya produkter, den fasta växelkursen, svårigheter i värdekedjan och konkurrens från grannländerna begränsar ytterligare möjligheten för bolivianska producenter att hävda sig internationellt. Samtidigt leder ett svagt regelverk och en protektionistisk politik till låga nivåer av utländska investeringar, medan bristen på tillgång till finansiella, ekonomiska och digitala tjänster hämmar möjligheterna för småföretagare, särskilt kvinnor.

Trots detta har landet under de senaste femton åren uppnått en betydande minskning av fattigdomen och förbättrade levnadsvillkor för sina medborgare.⁶⁰ Pandemin har dock tydliggjort svagheterna i den bolivianska modellen, inte minst sårbarheten för mindre producenter och arbetstagare i den informella sektorn.

Portföljen

Portföljen inom sektorn har en diversifierad, men ändå sammanhängande, sammansättning som kombinerar insatser syftande till att stärka den cirkulära ekonomin med arbete för marknadsutveckling, tillhandahållande av finansiella tjänster, standardutveckling (se ovan), och förstärkning av relationerna mellan Sverige och Bolivia inom områden som hållbart företagande och handel. Det multidimensionella fattigdomsperspektivet är en viktig byggsten i dessa initiativ och används aktivt för att identifiera behov och målgrupper.

Flera av de program som nämnts ovan - som Fautapo och Agua Tuya - innehåller komponenter som är riktade mot detta mål. Under året har ett nytt samarbete med den bolivianska organisationen Profin rörande ekonomisk inkludering tillkommit, vilket specifikt fokuserar på tillgången till finansiella tjänster för tidigare marginaliserade grupper som kvinnor, ungdomar och äldre.⁶¹ Projektet kommer i framtiden att kombineras med en garantifond riktad mot samma målgrupper.

Inom sektorn finns också betydande möjligheter att främja bredare relationer. Det ovan nämnda programmet för landsbygdsmarknader har till exempel aktivt samarbetat med Open Trade Gate Sverige för att ge bolivianska producenter av så kallade "superfoods" (quinoa och liknande grödor) tillgång till de svenska och europeiska marknaderna genom informationsspridning, besök och kontaktskapande. Resultaten av detta har varit mycket lovande vilket bekräftades av en nyligen gjord utvärdering.⁶² Vidare syftar det Sidafinansierade "Swedish Institute Management Program" (SIMP) till att bygga kunskaper

59. CEDLA, "Narrative Report CEDLA", 2018 (ärendenummer: UM/00986 LAPA (4)).

60. "Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Bolivia: situationen per den 31 december 2019", s. 10.

61. PROFIN, "Project Document Noviembre 2020: Fondos de Garantía para promover la Inclusion Financiera de UPF y MIPYME", 2020 (UM2020/40002/LAPA (2))

62. Swisscontact, "Mercados Inclusivos: Informe Semestral ene-jun 2019", 2019, (UM2017/30804/LAPA (89)); "Evaluación de medio término Proyecto 'Mercados Inclusivos'", s. 4ff.

om hållbarhet och ansvarsfullt ledarskap genom att involvera ett 90-tal företagsledare från nyckelsektorer i Bolivia i ett utbyte med Sverige.⁶³

Sida stöder också en boliviansk tankesmedja, CEDLA, i dess arbete med analys av den multidimensionella fattigdomen i Bolivia, vilket utgör en bas för insatserna inom sektorn. En första rapport, baserad på statistik från december 2017, presenterades i augusti 2019 och uppdateras nu.⁶⁴

4 Implikationer

Utvecklingssamarbetet med Bolivia använder i stor utsträckning den multidimensionella fattigdomsanalysen som ett verktyg för strategiska beslut. Programmet kännetecknas av en hög grad av integration mellan olika sektorer, både i fråga om insatsernas bredd och personalens arbete. Båda dessa arbetssätt har visat sitt värde. De bör bibehållas och utvidgas till andra program, särskilt strategin för forskningssamarbete.

Inom andra områden måste Sida överväga nya arbetssätt och möjligheter. Som nämnts ovan stöder flera av Sidas bidrag pilotprojekt, syftande till att i nästa steg genomföras på nationell nivå. Då Sidas medel i de flesta fall är otillräckliga för att säkerställa ett sådant genomförande har denna idé byggts på antagandet att detta istället skulle finansieras av den bolivianska staten. Då statsfinanserna nu snabbt försämrats, tycks detta viktiga antagande allt mindre realistiskt. Därför måste andra finansieringskällor, såsom bidrag från multilaterala institutioner eller kreditfinansiering från de givare som erbjuder detta, övervägas som ersättning. Sida måste göra större ansträngningar för att säkerställa sådan finansiering och samordna sitt arbete med de aktörer som erbjuder detta, och har därför inlett diskussioner med exempelvis Frankrike, Spanien, EU och IDB (och i ett separat initiativ med Världsbanken). I denna fråga kan det också finnas möjligheter att bygga bredare relationer mellan Sverige och Bolivia om aktörer som SwedFund och Nordiska utvecklingsfonden kan engageras i detta.

Samtidigt strävar Sida nu efter att inleda närmare relationer med den nya bolivianska regeringen i syfte att kunna erbjuda ett närmare samarbete med denna. Det bilaterala programmet i Bolivia har under senare år, som nämnts ovan, främst haft en indirekt relation till de bolivianska statliga myndigheterna. Sidas ambition är att stärka dessa relationer och flera kontakter har också inletts i detta avseende särskilt på miljö- och vattenområdena där dessa samarbeten är av särskild vikt. (Inte heller är denna ambition begränsad till det bilaterala programmet. Den separata forskningsstrategin står inför en liknande utmaning i sitt förhållande till viceministeriet för vetenskap och teknik.)

Närmare samarbete med de bolivianska myndigheterna innebär dock ett antal utmaningar. Det kan vara arbets- och tidskrävande, och kan i flera fall försätta Sida i positionen som mäklare mellan statliga och icke-statliga aktörer. Som ovan nämnts har den tekniska kapaciteten i de flesta statliga organ försämrats ytterligare under de senaste åren på grund av brist på resurser och täta personalbyten. I de fall närmare samarbeten inleds med bolivianska statliga myndigheter måste denna aspekt beaktas och insatser kan behöva inkludera kapacitetsbyggande åtgärder. (Detta kan också vara nödvändigt i fråga om samarbeten med icke-statliga bolivianska motsvarigheter, med vilka Sida också har ambitionen att öka det direkta samarbetet.) I alla sådana relationer kan ett möjligt fokus av särskild betydelse vara återaktivering efter pandemin och behovet av att ”build back better” med hänsyn till svenska prioriteringar som miljö- och rättighetsaspekter. Dessutom måste de ofta komplicerade relationerna mellan olika regeringsnivåer

63. Svenska Institutet, “Swedish Institute Management Programme Bolivia: Interim report”, [maj] 2020. (UM2020/34964/LAPA).

64. CEDLA, “Desigualdades y Pobreza en Bolivia: una perspectiva multidimensional”, 2019; CEDLA, “Medición de la pobreza multidimensional. Bolivia 2017”, 2019.

(lokala, regionala, nationella) beaktas i detta. För detta ändamål kan också initiativ för att stärka demokratiskt styrelseskick och deltagande vara av betydelse.

Parallellt med ansträngningar för att stärka det direkta samarbetet med olika offentliga myndigheter avser Sida under de kommande åren att fortsätta arbetet med att utveckla ett program till stöd för oberoende medieaktörer och för att öka det direkta stödet till bolivianska civilsamhällsgrupper. För närvarande är bland annat Sida i färd med att identifiera och inleda diskussioner om möjliga insatser till stöd för civilsamhällsgrupper inom miljöområdet. Detta är del av en bredare ansats (vilken inbegriper relationer till offentliga myndigheter och tillhandahållandet av exempel på alternativa, ekologiskt hållbara lösningar inom olika områden) syftande till att öka miljömedvetenheten och därmed förhindra den uppenbara risken för "environmental backsliding" om initiativ syftande till ekonomisk återaktivering genom extraktiva modeller ges företräde efter pandemin.

Ett annat tema som måste behandlas ytterligare, både i förhållande till statliga och icke-statliga motparter, är frågor rörande öppenhet och antikorruption. I detta avseende överväger Sida åtgärder tillsammans med aktörer inom den privata sektorn för att framhålla och stärka dessa värderingar. Både internt och i samarbete med sina partner, har Sida under 2020 också inlett utbildnings- och informationsinsatser inriktade mot medvetandegörande om risker och behov i detta avseende. Under 2021 kommer dessa initiativ att fortsätta, samtidigt som dessa frågor ytterligare stärks i dialogen med partners, bland annat i förhållande till antikorrupsionsplaner.

Under de kommande åren förväntas operationaliseringen av en ny strategi för bilateralt samarbete med Bolivia kräva viss omstrukturering av den bilaterala portföljen i syfte att inkludera nya teman – till exempel ökat fokus på biologisk mångfald och kvinnors ekonomiska egenmakt – och nya samarbetspartner. I detta arbete kommer Sida att bygga på befintliga erfarenheter (det senaste året har exempelvis ett antal utvärderingar gjorts som ger viktiga bidrag till detta), men även ge utrymme för nya prioriteringar, däribland ambitionen att öka andelen bolivianska samarbetspartner. Sida kommer att vinnlägga sig om att den framtida portföljen fortsätter att skapa synergier mellan de olika sektorerna inom vilka Sida är verksamt i Bolivia (och i detta arbete kommer också forskningssamarbetet att inkluderas), samt med övriga delar av ambassaden i La Paz arbete genom samordning med det diplomatiska arbetet och främjandeinsatser.

På liknande sätt förväntar sig Sida att under det kommande året att samordna sina bilaterala insatser med den kommande regionala strategin för Latinamerika i syfte att vinna synergieffekter och bättre möjligheter att hantera gränsöverskridande problem (inte minst inom miljösektorn).